

VERSLAG VAN DE WATERVOGELTELLINGEN IN JANUARI EN MAART 1980

L.M.J. van den Bergh

Rijksinstituut voor Natuurbeheer
Leersum

Inleiding

Ook in de winter van 1979-80 werden gewoontegetrouw twee internationale watervogeltellingen uitgevoerd, namelijk in januari en in maart.

Het medewerkersbestand nam wederom toe, waardoor er ten opzichte van het seizoen 1978-79 weer een stijging van het aantal getelde gebieden optrad.

Aan alle waarnemers wordt dank gezegd voor hun bereidwillige medewerking. Tevens wordt de hoop uitgesproken dat het enthousiasme om aan de tellingen mee te doen ook in de toekomst levend blijft.

Toch mogen ook enkele kritische kanttekeningen hier niet ontbreken. Hoewel de gesignaleerde groei in het aantal gebieden op zichzelf erg verheugend is, blijkt toch dat vele van deze terreinen in de categorie "incidentele telgebieden" geplaatst moeten worden. Dit type van telling geeft weliswaar een waardevolle aanvulling over verspreiding en aantallen van watervogels binnen één seizoen, maar voor ontwikkelingen op langere termijn geven zij géén bruikba-

re informatie.

Bij een langlopend onderzoek als de IWRB-watervogeltellingen is juist het volgen van populatieontwikkelingen over een reeks van jaren zeer belangrijk. Daarom wordt er hier nogmaals op aangedrongen om toch in ieder geval die gebieden te tellen waarvan ook uit het verleden serietellingen bekend zijn en om pas daarna over te gaan tot het onderzoeken van nieuwe terreinen. Zoals bekend, worden de gegevens van de watervogeltellingen sinds enkele jaren opgeslagen in een databank. Hiertoe is in het seizoen 1979-80 een nieuw telformulier in gebruik genomen. Om uitwerking en verwerking van de telgegevens niet onnodig te bemoeilijken en te vertragen is het van groot belang dat dit formulier juist wordt ingevuld. Als leidraad kan hierbij het voorbeeldformulier (figuur 1) dienen. Dit verkleint de kans op het maken van fouten bij de uitwerking en het bespaart veel papier en tijd, omdat onjuist ingevulde formulieren in hun geheel overgeschreven moeten worden.

Figuur 1: Voorbeeld telformulier.

rijksinstituut
voor natuurbeheer

staatsbosbeheer

1 Vogelaar

Smientenlaan 10
1010 AB Ganswijk

01265 - 1981

Zendeplas

datum 16.01.82

bevolking	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
niet	☐	geen	☒	goed	☒	hoog-vloed	☐	geen	☐	normaal	☒	1/3 deel	☐	2/3 deel	☒	geheel	☐	telling watervogels																																
half	☐	regen	☐	redelijk	☐	hoog-wb	☐	1/3 deel	☒	geheel	☐																																							
zwaar	☐	hagel	☐	matig	☐																																													
geheel	☒	onsuur	☐	slecht	☐																																													

Soort	nummercode	totaal	in volwassen keur		jeugtkleed	opmerking
			♂	♀		
Fruif	0090	12				
Doddaars	0070	3				
Wilde eend	1800	1483				
Zomertaling	1910					
Wintertaling	1940	18	10		8	
Kraaiend	1820	2	1		1	
Smient	1790	2570				
Pijstaart	1890	49	27		22	
Sloftreend	1940	6	2		4	
Zwanenag niet gedet.	1099					6
Knobbeltzwaan	1520	18				3
Wilde Zwaan	1540	5				12
Kleine Zwaan	1530	32				
Zwaan niet gedet.	2009					
Grauwe Gans	1610	3				
Koigans	1590	50				
Rietgans	1570	62				
Kleine Rietgans	1580					
Rotgans	1600					
Brandgans	1670					
Gans niet gedet.	1000					
Krooneend	1960					
Topperend	2040					
Kuifeend	2030	1850				
Tafelend	1980	1235				
Witgoeend	2020					
Bridduiker	2180	6	2		4	
Duikend niet gedet.	1999					

SBB 6000-A-142-79

De resultaten van de tellingen

JANUARITELLING 1980

Door een korte periode met hevige koude leek het er aanvankelijk even op dat de barre winterse omstandigheden van 1978-79 zich ook in deze winter zouden herhalen. Rond midden januari waren de meeste grote wateren, inclusief de Wad-

denzee en het IJsselmeer, geheel of grotendeels met ijs bedekt. Stromende wateren, zoals rivieren, beken en krekken bleven evenwel tijdens de gehele koude-periode open. Wéér sloeg de winter het hardst toe in het noorden en het oosten van ons land, terwijl de omstandigheden voor watervogels in Zuidwest-Nederland relatief erg gunstig bleven. Dit komt in de resultaten van de tellingen goed tot uit-

drukking. Aan de koudeperiode kwam reeds in de derde week van januari een einde en vervolgens bleef deze winter aan de zachte kant. De in ons land overwinterende watervogels behoeften niet, zoals in 1978-79, hun toevlucht in zuidelijker gelegen landen te zoeken, zodat nu een wat normaler beeld van verspreiding en aantallen ontstond.

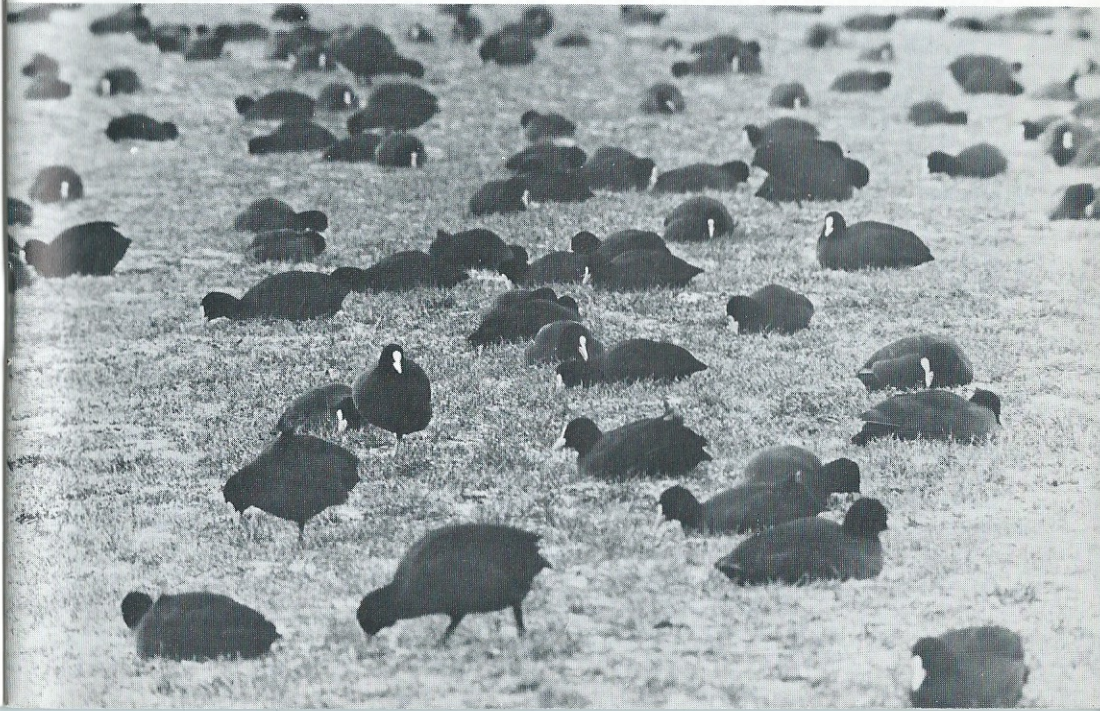
Er werden bijna anderhalf miljoen (1.443.000) watervogels geteld, die verdeeld waren over 24 soorten. De grootste aantallen vertoonden zich in het Deltagebied en in het IJsselmeergebied, namelijk resp. 268.000 en ruim 249.000 ex. Ook in het Waddendis- trict (>219.000), in de provincie Noord-Holland (>192.000) en langs de grote rivieren (>182.000) hielden zich veel watervogels op.

Tot de talrijkste soorten in ons land behoorden wilde eend, smient, kuifeend en meerkoet, met aantallen van méér dan 100.000 ex. De indruk bestaat, dat de resultaten van de midwintertelling een redelijk compleet beeld geven van de aantallen en de verspreiding van de meeste soorten watervogels in ons land.

Dit geldt niet voor soorten die zich gewoonlijk op de grote open watervlakten van IJsselmeer, Waddenzee, Noordzee en de estuaria ophouden, omdat grote con- centraties hier zonder gebruikmaking van speciale hulpmiddelen vaak onopge- merkt blijven. Bij bespreking van de soorten wordt hierop nog nader ingegaan.

Telgebieden

In de meeste provincies of districten werden in 1980 méér gebieden bij de tellingen betrokken dan in voorgaande jaren het geval was. Zeer verheugend is hierbij de sterke toeneming van gegevens uit de provincie Drenthe, waaruit blijkt dat deze, toch enigszins 'continentale' provincie een aantal interessante water- vogelgebieden herbergt. Ook in het Deltagebied nam het aantal onderzochte terreinen flink toe. Overigens dient opgemerkt te worden dat de stijging ten opzichte van voorgaande jaren voor enkele regio's slechts schijn is, doordat in 1980 ook de eendenkooien hierbij zijn opgenomen. Deze categorie viel eigenlijk al jarenlang enigszins

uit de toon in het overzicht met de telresultaten per provincie of district. Eendenkooien liggen namelijk verspreid over het gehele land, zowel in provincies (Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant) als in districten (Wadden, Delta). Daarom lijkt het juist om de aantallen watervogels die in de eendenkooien werden geteld voortaan op te nemen onder de provincies of districten. De groei in het aantal onderzochte gebieden is voor de jaren 1976 t/m 1980 hieronder weergegeven:

jaar	telgebieden januari	telgebieden maart
1976	323	343
1977	404	384
1978	520	412
1979	448	460
1980	480	492

Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

In vergelijking met de resultaten van de midwintertelling sinds 1973 werden er in januari 1980 ongewoon veel wilde eenden in ons land geteld, namelijk ruim 448.000 ex.

Zelfs wanneer we ermee rekening houden dat er in 1980 een wat groter aantal gebieden werd onderzocht dan in de meeste voorgaande jaren, blijft het aantal toch opvallend groot, zoals uit het overzicht mag blijken:

jaar	aantal telgebieden	aantal wilde eenden
1973	433	192.700
1974	352	231.500
1975	368	292.700
1976	323	242.000
1977	404	196.800
1978	520	308.800
1979	448	268.800
1980	480	448.300

Wilde eenden verbleven overal in ons land, maar waren vooral talrijk langs de grote rivieren (>82.000), in het Delta-gebied (>79.000), in de provincie Friesland (>56.000), in het IJsselmeergebied (>46.000) en in de polderstreken van West-Nederland. Grote aantallen van deze soort hielden zich gewoontegetrouw weer op in de eendenkooien.

Wintertaling (*Anas crecca*)

Na de strenge winter van 1978-79, toen deze soort in ons land écht schaars was, bleek de overwinterende populatie ook in januari 1980 vrij klein te zijn. Mogelijk is dit mede veroorzaakt door de vorstperiode die aan de telling voorafging, hetgeen zou kunnen blijken uit het feit dat de meeste wintertalingen aangetroffen werden in gebieden waar de omstandigheden nog het gunstigst waren, namelijk in de Deltawateren (>12.400 ex.) en langs de grote rivieren (>3000 ex.). Ook in de provincie Noord-Brabant werden relatief veel talingen gezien (2700 ex.).

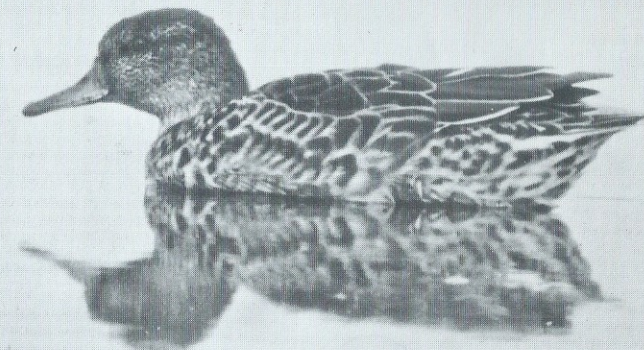
Als vogels van drassige of moerassige terreinen worden wintertalingen al snel getroffen door het dichtvriezen van de voedselterreinen, waardoor zij meestal snel verdwijnen wanneer de vorst wat langer aanhoudt, zoals in de winter van 1978-79 het geval was. In ons land werden bij deze telling ruim 23.000 wintertalingen aangetroffen, hetgeen in vergelijking met voorgaande jaren het volgende beeld geeft:

jaar	aantal gebieden	aantal wintertalingen
1975	368	56.600
1976	323	53.100
1977	404	22.100
1978	520	36.600
1979	448	9.300
1980	480	23.100

Krakeend (*Anas strepera*)

Ook de kraakeenden tonen een voorkeur voor terreinen met veel ondiep water, waaruit volgt dat zij meestal snel weg-trekken wanneer dergelijke biotopen met ijs bedekt raken. Dit bleek in sterke mate in de winter van 1978-79 en het trad in januari 1980 aanzienlijk minder op, wellicht mede doordat de vorstperiode van korte duur was en er in de zuidelijke en westelijke delen van het land nog veel geschikte wateren openbleven.

Van de getelde 1199 ex. hield de helft (596 ex.) zich op in het zuiden en westen van Nederland, terwijl er 532 ex. in het IJsselmeergebied en 62 ex. langs de grote rivieren werden waargenomen.

In de noordelijke en oostelijke regio's was de soort zeldzaam (slechts 9 ex.). In de provincies Groningen, Utrecht en Limburg én in het Waddengebied werd geen enkele kraakeend aangetroffen.

Smient (*Anas penelope*)

De smient was in januari 1980 weer aanzienlijk talrijker dan tijdens de strenge winter 1978-79 en voor de tweede keer werden er bij een midwintertelling méér dan 300.000 ex. in ons land vastgesteld.

De grootste concentraties hielden zich op in de waterrijke graslandgebieden van de provincies Noord-Holland (>91.000 ex.), Zuid-Holland (>50.000 ex.) en Friesland (30.000 ex.), rond het IJsselmeer (>47.000 ex.) en in het Deltagebied (>60.000 ex.). Minder talrijk waren de smienten aanwezig in het Waddendistrict (23.000 ex.), hetgeen ongetwijfeld verband zal houden

met het feit dat zich dáár de winterse omstandigheden wel het sterkst deden gelden; een groot deel van de Waddenzee was met ijs bedekt en ook de kwelders waren veranderd in sneeuw- en ijsvlakten.

Over een reeks van acht jaren geven de getelde aantallen het volgende beeld:

jaar	aantal gebieden	aantal smienten
1973	433	90.500
1974	352	168.300
1975	368	246.100
1976	323	192.300
1977	404	296.100
1978	520	392.800
1979	448	84.200
1980	480	306.600

Het feit dat sedert 1977, toen ook de grote open graslandgebieden in het lage deel van Nederland in toenemende mate onderzocht werden, het getelde aantal smienten reeds tweemaal de 300.000 ex.

heeft overschreden kan er op duiden dat de stijging van het aantal eerder veroorzaakt wordt door een betere wijze van tellen dan door een reële groei van de populatie.

Pijlstaart (Anas acuta)

De grootste aantallen pijlstaarten worden jaarlijks vastgesteld in het Deltagebied en de januaricensus van 1980 maakt op deze regel geen uitzondering. Van de 13.100 ex. die in ons land werden waargenomen, hielden er zich namelijk ruim 11.000 in de Deltawateren op. Hoe essentieel het Deltagebied voor deze soort is, blijkt uit het volgende overzicht:

jaar	aantal pijlstaarten in Nederland	aantal pijlstaarten in de Delta
1975	32.800	26.500
1976	11.700	7.400
1977	7.700	5.800
1978	18.200	10.800
1979	3.200	1.900
1980	13.100	11.100

Buiten de Delta werden in januari 1980 alleen in het Waddendistrict nog belangrijke aantallen pijlstaarten geteld - in totaal 1300 ex.

Slobeend (Anas clypeata)

Alleen in de provincie Zuid-Holland werden bij deze telling veel slobeenden waargenomen. De meeste vogels verbleven daar in en rond de eendenkooien. Ook in het Deltagebied hielden zich plaatselijk nog groepen slobeenden op. Het landelijk totaal van 3000 ex. ligt aanzienlijk hoger dan in januari 1979, toen er slechts 1600 ex. geteld werden. In de zeer milde winter van 1977-78 bedroeg het januaritotaal echter ruim 6900 ex!

De slobeend is, door de wijze van fou-rageren, dan ook uitermate vorstgevoelig en ruimt doorgaans al het veld wanneer de wateren met een dun laagje ijs bedekt raken.

Het sterkst was dit tijdens deze mid-wintertelling het geval in de drie noordelijke provincies Groningen, Friesland en Drenthe, waar in totaal

slechts 64 slobeenden gezien werden.

Krooneend (Netta rufina)

In totaal werden 8 krooneenden gesigna-leerd: 4 ex. in Zuid-Holland, 1 ex. in Overijssel, 2 ex. in het IJsselmeergebied en 1 ex. in het Deltagebied.

Toppereend (Aythya marila)

Het blijkt een moeilijke zaak om de open wateren van het IJsselmeer en de zuidelijke Waddenzee -het belangrijkste overwinteringsgebied voor deze soort-zodanig te onderzoeken dat er een betrouwbaar en compleet beeld van het aantal aanwezige toppereenden verkregen wordt. Vaak zijn de weersomstandigheden spelbreker, waardoor beide regio's niet op dezelfde dag geteld kunnen worden, met alle gevolgen van dien. Het nu getelde aantal van 57.000 ex. steekt weliswaar gunstig af bij de resultaten van de meeste vroegere tellingen, doch er zijn redenen om aan te nemen dat dit aantal nog verre van volledig is.

In het noordelijke IJsselmeer, dat niet per vliegtuig geteld werd, schijnen namelijk nog enkele zeer grote wakken geweest te zijn, waarin zich veel water-vogels geconcentreerd hadden.

In de Waddenzee tussen Harlingen en de Afsluitdijk bevond zich een grote groep toppereenden, die door diverse waarnemers, zowel vanuit de lucht, per schip als vanaf de oever op ca. 50.000 ex. werd geschat. Ook in januari 1979 hield zich hier onder overeenkomstige omstandigheden een grote concentratie toppers op (68.000 ex.).

De tellingen vanaf de oever leverden voor het IJsselmeer een aantal van ruim 3900 ex. op.

Buiten het IJsselmeer-/Waddendistrict werden alleen in de Delta nog groepen van enkele honderden toppereenden gezien, elders ontbrak de soort of werd hooguit een enkel exemplaar waargenomen.

Kuifeend (Aythya fuligula)

Zoals gebruikelijk was ook in januari 1980 het IJsselmeergebied verreweg het belangrijkste voor de kuifeend. Van de ruim 118.700 getelde exemplaren in ons land hielden er zich 77.600 in het

IJsselmeer op. De grote betekenis van het IJsselmeer wordt ook zeer duidelijk geïllustreerd door een overzicht van de telresultaten over een reeks van jaren.

jaar	aantal in geheel Nederland	aantal op het IJsselmeer
1975	87.600	44.700
1976	102.600	63.700
1977	159.500	129.500
1978	120.700	69.700
1979	40.000	3.200
1980	118.700	77.600

Buiten het IJsselmeergebied werden vooral ook in de Delta (17.700 ex.), in de provincie Noord-Holland (9200 ex.) en

langs de grote rivieren (5800 ex.) belangrijke aantallen kuifeenden aange-troffen.

Tafeleend (Aythya ferina)

De tafeleenden die tijdens de midwinter-telling werden waargenomen (ruim 52.700 ex.) hielden zich grotendeels in een tweetal distrikten op, namelijk in het IJsselmeer (>26.300 ex.) en langs de grote rivieren (>12.000 ex.). Ook dit beeld sluit volkomen aan bij de situatie zoals die uit voorgaande tel-lingen bekend is, zoals uit het over-zicht blijkt:

jaar	aantal in geheel Nederland	aantal op IJssel- meer	aantal langs de ri- vieren
1975	70.800	31.300	16.300
1976	72.700	28.800	25.600
1977	115.200	88.900	9.400
1978	79.100	51.500	7.300
1979	29.700	1.800	12.100
1980	52.700	26.300	12.300

Opvallend is het bijna gelijke aantal van ca. 12.000 tafeleenden langs de grote rivieren, zowel in januari 1979, toen er wegens de strenge koude erg weinig van deze eenden in ons land verbleven, als in januari 1980. Buiten de genoemde districten werden ook uit de Delta (>5800 ex.) en uit Noord-Holland (>3600 ex.) nog belangrijke aantallen van deze soort gemeld.

Witoogend (Aythya nyroca)

In totaal werden 6 ex. gezien: 3 ex. in de provincie Zuid-Holland, 2 ex. in het IJsselmeergebied en 1 ex. in de Delta.

Brilduiker (Bucephala clangula)

Het getelde aantal brilduikers bleef in januari 1980 beneden dat van de voorgaande jaren, hetgeen mogelijk te verklaren valt uit een ondertelling in het IJsselmeergebied, waar belangrijke concentraties van watervogels in grote wakken ongeteld bleven.

Over een reeks van jaren geeft deze soort het volgende beeld te zien:

jaar	aantal brilduikers
1973	20.800
1974	7.100
1975	6.700
1976	10.100
1977	12.900
1978	9.300
1979	9.100
1980	7.300

Ook voor de brilduiker geldt, dat de mate waarin het open water van de Waddenzee, het IJsselmeer en de estuaria bij de telling wordt betrokken sterk bepalend is voor het uiteindelijke landelijke totaal. Voor de brilduiker zijn deze

regio's namelijk van zeer groot belang. De gegevens van deze gebieden zijn ter vergelijking hieronder weergegeven:

	aantal Neder- land	aantal Wadden	aantal IJssel- meer	aantal Delta
1975	6.700	121	2866	3462
1976	10.100	1644	6923	945
1977	12.900	474	8060	4206
1978	9.300	200	4240	4173
1979	9.100	2975	249	5346
1980	7.300	401	1782	4810

IJseend (Clangula hyemalis)

De ijseend is een vogelsoort die slechts weinig bij deze tellingen wordt gezien, omdat hij zich vooral buitengaats op de Noordzee pleegt op te houden. In januari 1980 zijn 13 ex. gezien, waarvan 10 ex. in de Deltawateren, 2 in de Waddenzee en 1 ex. in het IJsselmeergebied.

Grote zeeëend (Melanitta fusca)

De grote zeeëenden houden zich eveneens vooral vër buitengaats op de Noordzee, in enkele delen van de Waddenzee en in de mondingszone van estuaria op en worden dientengevolge weinig gezien. Slechts 46 ex. werden in januari 1980 gemeld, waarvan 41 ex. in de Deltawateren. Er is één binnenlandwaarneming van 2 ex. langs de Maas in Limburg.

Zwarte Zeeëend (Melanitta nigra)

In de zogenaamde voordelta, de Noordzeezone voor de estuaria, werd vanuit de lucht in januari 1980 een grote concentratie van zwarte zeeëenden waargenomen. Deze concentratie omvatte ruim 17.600 ex! Hiermede werd voor deze soort het hoogste aantal gescoord dat ooit tijdens een midwintertelling binnen onze landsgrenzen werd vastgesteld. Toch moeten de zwarte zeeëenden buitengaats op de Noordzee nog vele malen talrijker zijn en zullen er met name in het kustgebied van de Waddeneilanden ook zeer grote concentraties voorkomen. In de Waddenzee werden 890 ex. gezien.

Eidereend (Somateria mollissima)

Ook bij de eidereend bewees de telling

vanuit de lucht weer grote dienst, getuige het feit dat er in de Waddenzee een samenscholing van 91.000 ex. gelokaliseerd werd.

De vergelijkbare tellingen voor de Waddenzee uit de periode 1973-80 verschaften ons het volgende beeld:

jaar	aantal eidereenden
1973	168.000
1978	106.000
1979	11.800
1980	91.000

Het lage aantal van 1979 is wèl reëel, omdat toen het grootste deel van de Waddenzee met ijs bedekt was.

Middelste zaagbek (Mergus serrator)

Het getelde aantal middelste zaagbekken wijkt niet erg af van dat van beide voorgaande jaren. Het lijkt erop dat er sinds 1977 een wijziging is opgetreden in de mate van overwinteren van deze soort in ons land, getuige het volgende overzicht:

jaar	aantal ex.
1973	1353
1974	1026
1975	1333
1976	1281
1977	19.580
1978	5586
1979	7646
1980	6006

Het is zeer opmerkelijk dat in de jaren 1973 t/m 1976 het getelde aantal zeer consequent tussen de 1000 en 1400 ex. lag. In januari 1977 werd per vliegtuig een omvangrijke concentratie ontdekt op het IJsselmeer in de omgeving van de Afsluitdijk. Door deze waarneming steeg het aantal getelde middelste zaagbekken tot een ongekend niveau. Ongetwijfeld heeft de verbeterde telmethodiek (in toenemende mate per schip en/of per vliegtuig) veel bijgedragen tot een volledigere telling van de aantallen middelste zaagbekken, maar toch valt niet de gehele aantalsstijging op deze wijze te verklaren. Immers, ook voordien werden er wel tellingen vanuit de lucht of vanaf het water verricht en toch werden er nooit dergelijke aantallen van deze soort signaleerd. Uit het feit dat ook

in de jaren 1978-80, bij een vergelijkbare telmethode, nooit meer concentraties van een omvang als in januari 1977 werden gezien, zou kunnen blijken dat het hier een uitzonderingssituatie betrof. Naast IJsselmeer en Waddenzee is ook het Deltagebied van grote betekenis voor de middelste zaagbek. In de afgedamde zeearmen de Grevelingen en het Veerse Meer verblijven de laatste jaren steeds tussen 4000 en 5600 ex. van deze soort.

Grote zaagbek (Mergus merganser)

In januari 1980 werden er ongewoon weinig grote zaagbekken in ons land geteld, hetgeen mogelijk te wijten is aan het niet tellen van de vogelconcentraties in enkele grote wakken op het noordelijke IJsselmeer.

Over vijf achtereenvolgende winters zijn nu de volgende cijfers bekend:

1976:	5890
1977:	30.700
1978:	11.900
1979:	16.800
1980:	3320

Normaliter wijken veel grote zaagbekken, wanneer het IJsselmeer geheel dicht vriest, uit naar de grote rivieren en naar het Deltagebied. In januari 1980 was daarvan echter geen sprake. Ook dit pleit voor de stelling dat zij wèl in het IJsselmeergebied gebleven zijn, doch niet werden opgemerkt!

Nonnetje (Mergus albellus)

Dank zij een zeer grote concentratie nonnetjes in het Ketelmeer scoorde deze soort in januari 1980 een ongebruikelijk hoog aantal, namelijk ruim 11.500 ex. De laatste jaren was deze soort weer wat teruggevallen, nadat in januari 1977 het zeer exceptionele aantal van ruim 21.000 ex. geteld was (hetgeen méér dan 100% boven de tot dan geldende schatting van de totale Baltische Noordzeepopulatie lag!)

Alle tellingen vanaf 1973 leveren nu het volgende beeld op:

jaar	aantal	jaar	aantal
1973	8700	1977	21.100
1974	6500	1978	2600
1975	1100	1979	4600
1976	2200	1980	11.500

Naast het IJsselmeer zijn ook de grote rivieren belangrijk voor het nonnetje, vooral in de perioden met vorst. Zo werden er in 1979 en in 1980 in deze beide regio's de volgende aantallen geteld:

jaar	IJsselmeer	Grote rivieren
1979	1582	1368
1980	9643	1303

Buiten deze twee districten komen in ons land bijna nergens regelmatig belangrijke aantallen nonnetjes voor.

Bergeend (Tadorna tadorna)

Zoals gewoonlijk waren verreweg de meeste bergeenden in januari 1980 weer geconcentreerd in de Waddenzee (>23.400 ex.) en in de Deltawateren (>7200 ex.), terwijl er ook in de provincie Noord-Holland vrij veel aanwezig waren (>1100 ex.).

De betekenis van de beide eerstgenoemde regio's wordt geïllustreerd door de volgende gegevens:

jaar	totaal geheel Nederland	Wadden	Delta
1975	55.600	30.150	24.000
1976	27.600	18.300	5.400
1977	18.600	14.100	3.800
1978	43.000	31.500	9.200
1979	22.000	10.700	10.900
1980	23.300	23.500	7.200

In het IJsselmeergebied, waar gewoonlijk ook belangrijke aantallen bergeenden verblijven, werden nu slechts 400 ex. geteld. Mogelijk waren de vogels die normaliter in het IJsselmeer verblijven, uitgeweken naar de provincie Noord-Holland, hetgeen het hoge aantal aldaar zou kunnen verklaren.

Knobbelzwaan (Cygnes olor)

Het aantal in ons land overwinterende knobbelzwanen blijkt nog altijd een duidelijk stijgende tendens te vertonen. Na een geringe terugval in de zeer strenge winter van 1978-79 werd er in januari 1980 wederom een nieuw record-aantal geteld. Over de periode 1975-80 ziet het beeld er nu als volgt uit:

jaar	aantal knobbelzwanen
1975	3900
1976	3800
1977	4400
1978	6900
1979	5700
1980	7200

Grote groepen knobbelzwanen werden vooral gemeld uit de provincies Noord-Holland (totaal 1250 ex.) en Zuid-Holland (totaal 1475 ex.) en langs de grote rivieren (totaal 1900 ex.). De aantalsstijging moet worden toegeschreven aan de sterke uitbreiding van de broedpopulatie van verwilderde parkzwanen.

Wilde zwaan (Cygnes cygnus)

Ondanks de sterke toename van het aantal getelde gebieden, blijkt het aantal waargenomen wilde zwanen nu al sinds jaren vrij constant:

1975:	448	1978:	493
1976:	392	1979:	687
1977:	540	1980:	595

Het lijkt er dan ook op dat de tellingen een betrouwbaar beeld verschaffen van de werkelijke situatie. Wilde zwanen werden én worden het meest gemeld uit de provincie Friesland (61 ex.) en Noord-Holland (79 ex.), uit het IJsselmeergebied (97 ex.) en de Delta (85 ex.), maar vooral uit het stroomgebied van de grote rivieren (248 ex.).

Kleine zwaan (Cygnes bewickii)

De toenemende neiging bij veel kleine zwanen om gedurende de gehele winter in ons land te blijven, blijkt ook weer uit het grote aantal dat tijdens de midwintertelling van 1980 werd waargenomen, namelijk 6400 ex.

De grootste aantallen van deze soort verblijven steeds in een drietal regio's, en wel het IJsselmeergebied, langs de grote rivieren en in het Delta-gebied. Voor de jaren 1975-80 ziet de verdeling er als volgt uit:

jaar	totaal Neder- land	IJssel- meer	Grote rivie- ren	Delta
1975	2650	350	1250	225
1976	3400	975	600	275
1977	5450	2800	250	1150
1978	6450	920	920	680
1979	3100	85	1125	1575
1980	6400	1375	2175	1300

In het IJsselmeergebied en het Delta-gebied fourageren de kleine zwanen naast graslanden ook veelvuldig op bieten- en aardappelakkers. Langs de grote rivieren grazen zij bijna uitsluitend op graslanden.

Opmerkelijk is dat er in het open polderland van Noord-Holland en Zuid-Holland, ook tijdens koude, relatief maar weinig kleine zwanen voorkomen. In januari 1980 betrof het hier respectievelijk 138 en 163 ex.

Meerkoet (Fulica atra)

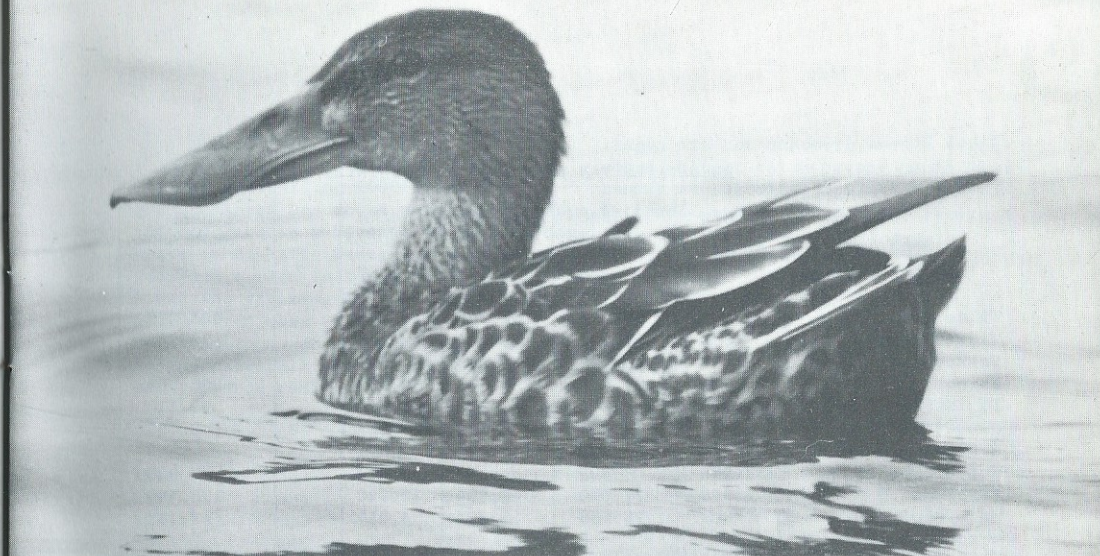
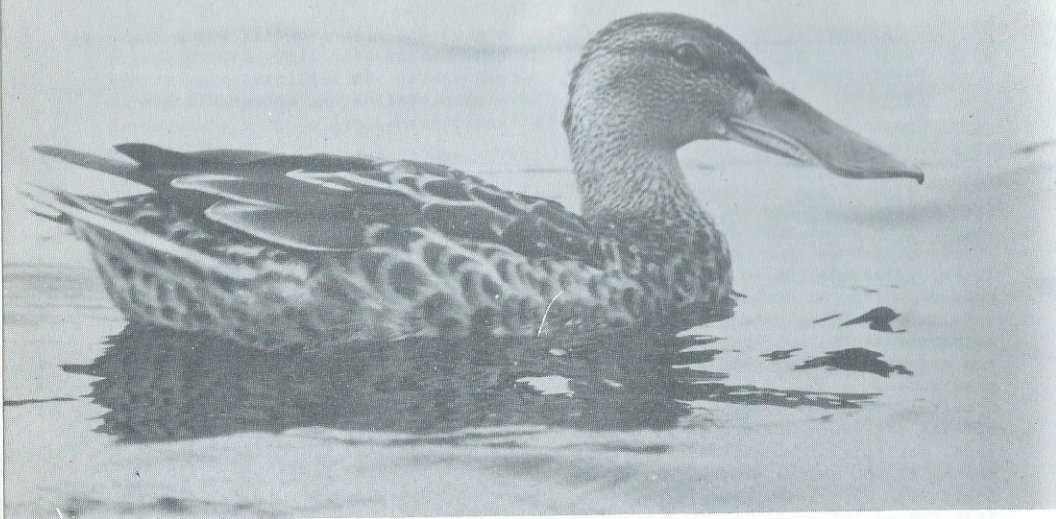
Aangezien sinds 1976 het getelde aantal

de orde van grootte ligt, kan worden aangenomen dat de tellingen een betrouwbare afspiegeling van de werkelijke situatie geven:

jaar	aantal getelde gebieden	aantal meerkoeten
1976	323	217.900
1977	404	259.200
1978	520	268.100
1979	448	254.700
1980	480	226.400

Het grootste aantal meerkoeten (>67.500) werd vastgesteld langs de grote rivieren. Ook in andere waterrijke streken, zoals het Deltagebied (>39.500), de provincies Noord-Holland (>38.600) en Zuid-Holland (>21.500), het IJsselmeergebied (>26.300) en in de provincie Friesland (>13.900) hielden zich erg veel koeten op. Kennelijk heeft de strenge winter van 1978-79 geen nadelige invloed op de populatie gehad.

Tabel 1: -RESULTATEN VAN DE JANUARI (=MIDWINTER) TELLING 1980-

provincie	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Gelderland
aantal gebieden	13	55	14	20	23
Wilde eend	27.355	56.260	8.818	13.772	6.405
Wintertaling	50	242	139	112	426
Krakeend	-	3	1	4	1
Smient	822	30.099	5	199	434
Pijlstaart	1	56	-	3	74
Slobeend	-	64	-	36	44
Krooneend	-	-	-	1	-
Toppereend	1	2	-	3	-
Kuifeend	814	1.760	32	30	411
Tafeleend	286	1.039	231	29	121
Brilduiker	1	11	6	3	-
Eidereend	-	1	-	-	-
Middelste zaagbek	-	20	-	-	-
Grote zaagbek	17	75	14	1	-
Nonnetje	3	13	12	4	-
Bergeend	-	1	-	-	-
Knobbelzwaan	92	749	28	170	127
Wilde zwaan	-	61	-	1	-
Kleine zwaan	-	168	5	124	387
Meerkoet	3.787	13.911	570	1.931	3.030
Eend (niet gedet.)	-	322	-	-	-
Zwaan (niet gedet.)	25	4	-	-	-
TOTAAL	33.254	104.861	9.861	16.423	11.460

Tabel 2: -RESULTATEN VAN DE JANUARI (=MIDWINTER) TELLING 1980-

provincie	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Noord-Brabant	Limburg
aantal gebieden	28	58	34	33	3
Wilde eend	7.617	43.410	35.555	20.140	235
Wintertaling	114	1.181	986	2.725	-
Krakeend	-	65	195	23	-
Smient	156	91.390	47.088	244	-
Pijlstaart	-	5	14	86	-
Slobeend	17	361	1.018	374	-
Krooneend	-	-	4	-	-
Toppereend	-	222	-	-	-
Kuifeend	193	9.223	2.779	813	-
Tafeleend	157	3.678	646	1.879	-
Witoogeend	-	-	3	-	-
Brilduiker	19	163	64	20	-
IJseend	-	-	-	-	-
Grote zeeëend	-	1	-	-	-
Zwarte zeeëend	-	-	-	-	-
Eidereend	-	6	-	-	-
Middelste zaagbek	-	2	1	-	-
Grote zaagbek	7	147	244	3	-
Nonnetje	11	40	152	5	-
Bergeend	-	1.141	12	9	-
Knobbelzwaan	243	1.249	1.475	14	-
Wilde zwaan	-	79	22	2	-
Kleine zwaan	298	138	163	26	-
Meerkoet	2.985	38.690	21.524	3.531	38
Eend (niet gedet.)	-	1.774	231	10	-
Zwaan (niet gedet.)	-	-	-	-	-
TOTAAL	11.817	192.965	112.176	29.904	273

Tabel 3:

-RESULTATEN VAN DE JANUARI (=MIDWINTER) TELLING 1980-

district	Wadden- gebied	IJssel- meergeb.	Grote rivieren	Delta- gebied	TOTAAL GEHEEL NEDERLAND
	aantal gebieden	40	33	39	87
Wilde eend	19.492	46.670	82.740	79.803	448.272
Wintertaling	632	1.009	3.009	12.445	23.070
Krakeend	-	532	62	313	1.199
Smient	23.071	47.470	4.679	60.937	306.594
Pijlstaart	1.288	245	235	11.108	13.115
Slobeend	133	177	109	694	3.027
Krooneend	-	2	-	1	8
Toppereend	52.260	3.928	3	617	57.036
Kuifeend	1.555	77.620	5.834	17.720	118.784
Tafeleend	207	26.336	12.321	5.811	52.741
Witoogeend	-	2	1	-	6
Brilduiker	401	1.782	66	4.810	7.346
IJseend	2	1	-	10	13
Grote zeeëend	1	1	2	41	46
Zwarte zeeëend	890	-	-	17.661	18.551
Eidereend	91.150	9	1	378	91.545
Middelste zaagbek	1.172	27	12	4.772	6.006
Grote zaagbek	128	1.632	606	448	3.322
Nonnetje	120	9.643	1.303	199	11.505
Bergeend	23.470	401	43	7.212	32.289
Knobbelzwaan	41	429	1.895	671	7.183
Wilde zwaan	-	97	248	85	595
Kleine zwaan	226	1.375	2.177	1.286	6.373
Meerkoet	3.062	26.327	67.510	39.530	226.426
Een (niet gedet.)	414	3.199	-	1.453	7.403
Zwaan (niet gedet.)	-	579	-	-	608
TOTAAL	219.715	249.493	182.856	268.005	1.443.063

MAARTELLING 1980

Ook de maarttelling 1980 mag als zeer goed geslaagd beschouwd worden. Het aantal onderzochte gebieden -sinds 1976 constant in de lift- steeg tot 492. In deze gebieden werden in totaal méér dan 1.023.800 watervogels geteld, die verdeeld waren over 25 soorten. De uitkomsten van alle tot dusverre gehouden maartellingen verschaffen ons het volgende beeld:

jaar	aantal gebieden	aantal water- vogels
1976	343	735.300
1977	384	730.400
1978	412	480.100
1979	448	777.900
1980	492	1.023.800

In maart 1980 waren de smient, de kuifeend, de wilde eend en de meerkoet de talrijkste soorten in Nederland.

De grootste watervogelconcentraties hielden zich op in het IJsselmeergebied (>338.000 ex.) en in het Waddendistrict (>182.000 ex.), alsmede in de provincies Friesland (>104.900 ex.) en Noord-Holland (>112.500 ex.). Per soort worden de telresultaten hieronder nader besproken.

Wilde eend (Anas platyrhynchos)

Het landelijke totaal (134.200 ex.) van de wilde eend lag in maart 1980 aanzienlijk lager dan in maart 1979, toen 268.800 ex. geteld werden.

Door het zachte weer in februari en maart 1980 waren zeer veel wilde eenden reeds met broeden begonnen. De aldus in paren opgesplitste en sterk verspreid voorkomende vogels waren nauwelijks te tellen, hetgeen een verklaring vormt voor dit relatief kleine aantal. De verspreiding van de wilde eenden over de waterrijke gebieden was overigens vrij gelijkmatig: Friesland >19.900 ex., Noord-Holland >17.500 ex. en Zuid-Holland >15.800 ex. en in het Deltagebied (>15.700 ex.), de Waddenzee (>11.400 ex.) en het IJsselmeer (>25.700 ex.).

Wintertaling (Anas crecca)

Uit de resultaten van de vijf maarttel-

lingen die tot dusverre werden uitgevoerd, blijkt dat de omvang van de Nederlandse wintertalingpopulatie jaarlijks in dezelfde orde van grootte ligt:

jaar	aantal wintertalingen
1976	15.150
1977	20.700
1978	11.300
1979	19.700
1980	20.270

Het lage aantal van maart 1978 is te wijten aan de slechte weersgesteldheid (mist) tijdens de telling. Er waren toen ongetwijfeld aanzienlijk méér dan de getelde 11.300 talingen aanwezig. De grootste aantallen vertoonden zich in het Waddendistrict (>3000 ex.), het IJsselmeergebied (>4900 ex.), de Deltawateren (>2700 ex.), langs de grote rivieren (>2600 ex.), in Noord-Holland (>2000 ex.) en in Friesland (>1500 ex.).

Zomertaling (Anas querquedula)

Van de 200 ex. die in maart 1980 in geheel Nederland werden geteld, werden 69 ex. in de Deltawateren en 43 ex. langs de grote rivieren waargenomen. Overigens lijkt het erop dat half maart te vroeg is voor een juist beeld van de omvang van de landelijke populatie van deze soort. De meeste zomertalingen arriveren hier pas na half maart, tot ver in april.

Krakeend (Anas strepera)

Na een aantalsvermindering ten gevolge van de strenge winter en het late voorjaar in 1979 bleek het aantal krakeenden in maart 1980 hoger dan ooit tevoren:

jaar	aantal krakeenden
1976	1200
1977	1400
1978	1100
1979	800
1980	1800

Deze soort, die de laatste jaren ook als broedvogel in Nederland duidelijk toeneemt, werd vooral gemeld uit het IJsselmeergebied (807 ex.), langs de grote rivieren (251 ex.) en uit de provincie Zuid-Holland (220 ex.).

Smient (Anas penelope)

Met een totaal van méér dan 227.000 ex. scoorde de smient in maart 1980 hoger dan bij vergelijkbare tellingen in voorgaande jaren, zoals uit het overzicht blijkt:

jaar	aantal gebieden	aantal smienten
1976	343	182.400
1977	384	207.900
1978	412	147.300
1979	460	174.000
1980	492	227.300

De belangrijkste concentraties van deze soort traden op in de provincies Friesland (61.900 ex.) en Noord-Holland (>57.500 ex.) en in het Waddengebied (>46.000 ex.), maar ook in andere regio's, zoals het IJsselmeer (>21.300 ex.), de provincie Zuid-Holland (>15.600 ex.) en in de Delta (>10.800 ex.) waren de smienten plaatselijk talrijk.

Pijlstaart (Anas acuta)

Nadat onder invloed van mist (1978) en een strenge winter (1979) het aantal getelde pijlstaarten in twee seizoenen tussen 6200 en 6600 ex. heeft gelegen, sluiten de cijfers voor maart 1980 weer aan bij het beeld zoals dat ook bij eerdere tellingen ontstaan is. Voor geheel Nederland werd een totaal van ruim 12.000 ex. vastgesteld, waarvan de meeste in de Waddenzee (6600 ex.) in het IJsselmeergebied (>2100 ex.) en in de Deltawateren (>2000 ex.).

Slobeend (Anas clypeata)

Het zachte weer in februari en de eerste weken van maart is kennelijk gunstig geweest voor de slobeend, getuige het feit dat er in ons land ruim 6200 werden geteld. Voor de jaren 1976-80 ontstaat aldus het volgende beeld:

jaar	aantal slobeenden
1976	5400
1977	7450
1978	4950
1979	1600
1980	6200

Slobeenden verbleven het meest in de

provincie Noord-Holland (>1300 ex.), in het IJsselmeergebied (>1250 ex.) en in de Deltawateren (>1000 ex.).

Krooneend (Netta rufina)

Er werden slechts 21 krooneenden waargenomen in maart 1980, en wel: 15 ex. in het Utrechtse plassengebied, 2 ex. in Gelderland, 2 ex. in het IJsselmeergebied, 1 ex. in Noord-Brabant en 1 ex. langs de grote rivieren.

Toppereend (Aythya marila)

In het IJsselmeer hielden zich ruim 64.400 toppereenden op, waarmee deze regio ook nu weer het belangrijkste voor deze soort was. Ongetwijfeld waren er in werkelijkheid nog aanzienlijk grotere aantallen aanwezig. Voor de jaren 1976-80 kan het volgende voorjaarsbeeld van de toppereend samengesteld worden:

jaar	aantal in Nederland	aantal in het IJsselmeer
1976	62.800	62.700
1977	105.200	101.500
1978	10.400	10.250
1979	93.600	93.350
1980	68.050	64.450

Hieruit blijkt dat in maart nagenoeg de gehele toppereendenpopulatie in het IJsselmeer geconcentreerd is. Dit beeld wijkt af van de situatie in januari, wanneer zeer grote aantallen in de zuidwestelijke delen van de Waddenzee verblijven. Beide regio's dienen gerekend te worden tot de belangrijkste toppereendgebieden van geheel Noordwest-Europa!

Kuifeend (Aythya fuligula)

Het aantal van bijna 189.000 kuifeenden dat in maart 1980 in Nederland geteld werd, gaat torenhoog uit boven de waarden van voorgaande tellingen. Zelfs bij midwintertellingen werd nog nooit zo'n hoog aantal kuifeenden in ons land aangetroffen. Vooral in het IJsselmeergebied was de kuifeend in maart 1980 uitzonderlijk talrijk. Er werden hier namelijk méér dan 152.000 ex. geteld.

Andere gebieden met veel kuifeenden waren de provincie Noord-Holland (>12.600 ex.), de provincie Noord-Brabant (>8900 ex.) en het Deltagebied (>3300 ex.).

De cijfers van de maarttellingen 1976-80 zijn in het volgende overzicht weergegeven:

jaar	aantal in Nederland	aantal in het IJsselmeer
1976	118.000	82.400
1977	83.500	57.300
1978	34.000	13.150
1979	75.000	53.000
1980	189.000	152.200

Tafeleend (Aythya ferina)

Het landelijke totaal voor de tafeleend toont overeenkomst met maart 1976. Sindsdien lag de omvang van de populatie steeds belangrijk lager. Verreweg de meeste tafeleenden verbleven in het IJsselmeergebied, hetgeen voor deze soort niet ieder jaar het geval is:

jaar	aantal in Nederland	aantal in het IJsselmeer
1976	37.100	16.500
1977	16.600	7.550
1978	13.400	4.100
1979	13.900	2.900
1980	37.400	30.300

Witoozeend (Aythya nyroca)

Er werden 6 ex. gezien: 4 ex. in het IJsselmeergebied en 2 ex. in Noord-Holland.

Brielduiker (Bucephala clangula)

Brielduikers werden in maart 1980 wat minder gezien dan in 1979, maar het landelijke totaal sluit wel mooi aan bij het beeld dat over de periode 1976-80 ontstaan is en waaruit blijkt dat de populatie rond de 10.000 ex. ligt. De beste gebieden voor deze soort zijn steeds het IJsselmeer en de Deltawateren:

jaar	aantal in Nederland	IJsselmeer	Delta
1976	8775	5600	2670
1977	8200	5870	1400
1978	2875	1100	1480
1979	11.100	4050	6000
1980	9250	7380	1075

Buiten deze regio's werden alleen in de Waddenzee (262 ex.) en in de provincie Noord-Holland (222 ex.) nog belangrijke aantallen brielduikers gesignaleerd.

IJseend (Clangula hyemalis)

Slechts 13 ex. werden gezien, namelijk: 12 ex. in de Deltawateren en 1 ex. in de provincie Noord-Holland.

Grote zeeëend (Melanitta fusca)

Van deze soort werden 89 ex. gemeld, waarvan 67 ex. uit de Deltawateren, 13 ex. uit de provincie Noord-Holland, 6 ex. langs de grote rivieren, 2 ex. uit het IJsselmeergebied en 1 ex. uit de Waddenzee.

Zwarte zeeëend (Melanitta nigra)

In de zogenaamde voordelta bleek de in januari 1980 waargenomen concentratie nog aanwezig en zelfs in omvang toegenomen te zijn. Met een totaal van méér dan 28.400 ex. is dit een nieuw maximum dat er tevens op duidt wat een grote aantallen watervogels er in onze kustwateren aanwezig kunnen zijn. De telling in het Waddengebied leverde een aantal van 5075 zwarte zeeëenden op.

Afgezien van één exemplaar in de provincie Friesland werden in de overige tel-districten géén zwarte zeeëenden gezien.

Eidereend (Somateria mollissima)

Het getelde aantal van 73.973 eidereenden komt grotendeels voor rekening van omvangrijke concentraties in de Waddenzee. In totaal betrof dit 76.650 ex. Elders werden weinig eidereenden

gesignaleerd, namelijk 308 ex. in de Deltawateren, 2 ex. in het IJsselmeergebied, 10 ex. in Noord-Holland, 2 ex. in Friesland en 1 ex. langs de grote rivieren.

Middelste zaagbek (Mergus serrator)

Er waren in maart 1980 maar weinig middelste zaagbekken meer in ons land, getuige het volgende overzicht:

jaar	aantal middelste zaagbekken
1976	2500
1977	4900
1978	1500
1979	4600
1980	1900

Hierbij dient tevens rekening gehouden te worden met het feit, dat het lage aantal van 1978 grotendeels het gevolg was van het mislukken van de telling door aanhoudend dichte mist.

Misschien waren, onder invloed van het zachte weer in de periode die aan de telling van maart 1980 voorafging, al veel middelste zaagbekken weggetrokken. De soort was het talrijkst in de Waddenzee (994 ex.) en in het Deltagebied (605 ex.).

Grote zaagbek (Mergus merganser)

In tegenstelling tot de middelste zaagbek was de grote zaagbek in maart 1980 juist uitzonderlijk talrijk, hetgeen te danken was aan het voorkomen van twee grote concentraties, namelijk in de Waddenzee (7730 ex.) en in het IJsselmeer (7100 ex.).

Aldus onstaat over de vijf maarttellingen het volgende beeld:

jaar	aantal grote zaagbekken
1976	6600
1977	5600
1978	3300
1979	4600
1980	16.100

Buiten de twee genoemde regio's was de grote zaagbek nergens opvallend talrijk.

Nonnetje (Mergus albellus)

Ook het landelijke totaal van het nonnetje bleek in maart 1980 veel hoger te

liggen dan in voorgaande jaren:

jaar	aantal nonnetjes
1976	1325
1977	1145
1978	250
1979	1285
1980	3560

Deze soort was vooral geconcentreerd in het IJsselmeergebied, waar ruim 3000 ex. geteld werden. Overigens werden alleen langs de grote rivieren (240 ex.) en in de provincie Friesland (153 ex.) nog belangrijke aantallen nonnetjes waargenomen.

Bergeend (Tadorna tadorna)

Hoewel het aantal bergeenden in maart 1980 kleiner was dan in 1979, blijft de stand toch aanzienlijk hoger dan in de beginjaren van deze tellingen, zoals uit het overzicht blijkt:

jaar	aantal bergeenden
1976	22.700
1977	24.700
1978	12.600
1979	36.800
1980	31.500

Zoals gebruikelijk lag ook nu weer het zwaartepunt van het voorkomen in het Waddengebied, waar ruim 18.800 ex. werden geteld.

Het tweede bergeendengebied was natuurlijk weer de Delta waar zich tenminste ruim 9600 ex. ophielden. In het IJsselmeergebied verbleven ruim 1800 bergeenden.

Knobbelzwaan (Cygnus olor)

De sterke toeneming van het aantal knobbelzwanen in Nederland, die eveneens uit de januaritelling blijkt, wordt ook door de maartcensus weer bevestigd. In vijf jaren tijds lijkt de populatie zich méér dan verdubbeld te hebben:

jaar	aantal knobbelzwanen
1976	2300
1977	3600
1978	3900
1979	3800
1980	5000

Knobbelzwanen waren vooral talrijk aanwezig langs de grote rivieren (1184 ex.), in de provincies Zuid-Holland (1089 ex.), Noord-Holland (780 ex.) en Friesland (545 ex.).

Wilde zwaan (Cygnus cygnus)

Het aantal waargenomen wilde zwanen (179 ex.) ligt weer in dezelfde orde van grootte als in de meeste voorgaande jaren (1976-78 resp.: 202, 244 en 194 ex.). Alleen in maart 1979 werd deze soort, ongetwijfeld als nasleep van de strenge winter, wat méér gezien, namelijk 699 ex.

Kleine zwaan (Cygnus bewickii)

De vele kleine zwanen die in 1979-80 de winter in Nederland hebben doorgebracht (januari 1980 - 6375 ex.) zijn kennelijk onder invloed van het zachte weer in februari en maart vroeg weggetrokken. De telling leverde een landelijk totaal van 1666 ex. op, hetgeen in dezelfde orde van grootte ligt als bij de meeste voorgaande tellingen:

jaar	aantal kleine zwanen
1976	3000
1977	2000
1978	1850
1979	2300
1980	1650

Veel kleine zwanen werden gezien in de provincies Friesland (778 ex.) en Groningen (218 ex.).

Meerkoet (Fulica atra)

Hoewel het er aanvankelijk de schijn van had dat de strenge winter van 1978-79 enige nivellerende invloed op de meerkoetenstand heeft gehad, is het aantal dat in maart 1980 geteld werd weer veel hoger dan in de drie voorgaande jaren:

jaar	aantal meerkoeten
1976	151.500
1977	121.900
1978	124.800
1979	118.800
1980	147.400

Van een daling van de populatieomvang blijkt dus geen sprake te zijn. De meeste meerkoeten waren aanwezig langs de grote rivieren, waar ruim 55.700 ex. geteld werden, maar ook in Noord-Holland (>16.900 ex.), het IJsselmeergebied (>14.700 ex.), Friesland (>13.900 ex.) en de Deltawateren (>13.500 ex.) was deze soort talrijk.

-RESULTATEN VAN DE MAARTELLING 1980-

Tabel 4:

provincie	Gro- ningen	Fries- land	Drenthe	Over- ijssel	Gelder- land
aantal gebieden	12	49	18	21	22
Wilde eend	3.239	19.920	3.735	2.717	1.703
Wintertaling	115	1.545	468	321	223
Zomertaling	-	16	14	-	14
Krakeend	4	143	4	120	2
Smient	3.391	61.900	120	1.361	1.383
Pijlstaart	4	142	82	16	2
Slobeend	56	596	49	200	30
Krooneend	-	-	-	-	2
Toppereend	-	12	-	6	36
Kuifeend	528	2.762	194	113	317
Tafeleend	52	920	413	217	38
Brilduiker	22	28	49	7	7
Zwarte zeeëend	-	1	-	-	-
Eidereend	-	2	-	-	-
Middelste zaagbek	-	42	-	6	-
Grote zaagbek	106	394	8	86	-
Nonnetje	19	153	7	9	9
Bergeend	38	104	12	2	6
Knobbelzwaan	58	545	25	83	150
Wilde zwaan	-	87	-	-	-
Kleine zwaan	218	778	-	-	305
Meerkoet	3.547	13.909	735	4.128	2.288
Eend (niet gedet.)	-	960	-	140	150
TOTAAL	11.397	104.959	5.915	9.532	6.665

-RESULTATEN VAN DE MAARTELLING 1980-

Tabel 5:

provincie	Utrecht	Noord- Holland	Zuid- Holland	Noord- Brabant	Limburg
aantal gebieden	31	53	46	48	3
Wilde eend	1.724	17.572	15.841	6.102	369
Wintertaling	183	2.013	846	991	208
Zomertaling	2	8	18	8	-
Krakeend	9	126	220	30	2
Smient	1.232	57.530	15.680	367	-
Pijlstaart	1	39	19	38	-
Slobeend	167	1.313	502	425	22
Krooneend	15	-	-	1	-
Toppereend	-	256	-	-	-
Kuifeend	2.047	12.657	1.633	8.964	26
Tafeleend	125	1.834	433	1.081	22
Witoogeend	-	2	-	-	-
Brilduiker	47	222	65	89	-
IJseend	-	1	-	-	-
Grote zeeëend	-	13	-	-	-
Zwarte zeeëend	-	-	-	-	-
Eidereend	-	10	-	-	-
Middelste zaagbek	-	2	-	-	-
Grote zaagbek	4	162	46	23	-
Nonnetje	10	70	-	-	-
Bergeend	6	854	66	1	-
Knobbelzwaan	262	780	1.089	62	-
Wilde zwaan	2	9	6	-	-
Kleine zwaan	35	46	54	-	-
Meerkoet	5.288	16.917	9.868	4.470	95
Eend (niet gedet.)	69	64	4	46	-
Zwaan (niet gedet.)	9	40	-	-	-
TOTAAL	11.235	112.540	46.390	22.698	744

Tabel 6:

-RESULTATEN VAN DE MAARTELLING 1980-

district	Wadden- gebied	IJssel- meergeb.	Grote rivie- ren	Delta- gebied	TOTAAL GEHEEL NEDERLAND
aantal gebieden	32	37	39	81	492
Wilde eend	11.048	25.715	8.414	15.711	134.170
Wintertaling	3.023	4.924	2.653	2.757	20.270
Zomertaling	6	2	43	69	200
Krakeend	3	807	251	74	1.795
Smient	46.070	21.372	6.106	10.845	227.357
Pijlstaart	6.597	2.152	951	2.010	12.053
Slobeend	207	1.257	349	1.048	6.221
Krooneend	-	2	1	-	21
Toppereend	2.187	64.450	-	1.104	68.051
Kuifeend	2.444	152.230	1.660	3.386	188.961
Tafeleend	161	30.318	1.180	612	37.406
Witoogeend	-	4	-	-	6
Brilduiker	262	7.378	17	1.074	9.267
IJseend	-	-	-	12	13
Grote zeeëend	1	2	6	67	89
Zwarte zeeëend	5.075	-	-	28.484	33.560
Eidereend	73.650	2	1	308	73.973
Middelste zaagbek	994	215	-	605	1.864
Grote zaagbek	7.730	7.083	216	247	16.105
Nonnetje	4	3.004	240	36	3.561
Bergeend	18.849	1.854	108	9.647	31.547
Knobbelzwaan	31	306	1.184	422	4.997
Wilde zwaan	34	27	14	-	179
Kleine zwaan	9	81	139	1	1.666
Meerkoet	2.194	14.742	55.700	13.501	147.382
Eend (niet gedet.)	1.150	314	-	120	3.017
Zwaan (niet gedet.)	-	44	-	-	93
TOTAAL	182.089	338.285	79.234	92.141	1.023.824

Samenvatting

In de winter van 1979-80 werden in januari en maart weer internationale watervogeltellingen gehouden. De resultaten van deze tellingen voor Nederland worden in dit verslag gepresenteerd.

In januari 1980 was een korte periode met strenge vorst er de oorzaak van dat de watervogels vrij sterk geconcentreerd waren op plaatsen met relatief veel open water. Er werden in de onderzochte 480 gebieden ruim 1.443.000 watervogels geteld, waarvan de wilde eend (>448.200 ex.), de smient (>306.500 ex.), de meerkoet (>226.400 ex.) en de kuifeend (>118.700 ex.) het talrijkst waren. Andere soorten waarvan grote concentraties werden waargenomen, waren de eider-eend (>91.500 ex.), de toppereend (>57.000 ex.), de tafeleend (>52.700 ex.) en de bergeend (>32.200 ex.). Een belangrijke waarneming werd gedaan in het Deltagebied, waar ruim 17.600 zwarte zeeëenden werden aangetroffen!

Door het zachte weer in februari en de eerste helft van maart 1980 waren sommige wintergasten tijdens de maarttelling alweer grotendeels uit ons land vertrokken. Andere soorten bleken echter in uitzonderlijk grote aantallen aanwezig te zijn. In 492 gebieden werd een totaal van ruim 1.023.800 watervogels geteld. Hiervan waren de smient (>227.300 ex.), de kuifeend (>188.900 ex.), de meerkoet (>147.300 ex.) en de wilde eend (>134.100 ex.) het talrijkst. Belangrijk was ook het voorkomen van de eider-eend (>73.900 ex.), de toppereend

(>68.000 ex.), de bergeend (>31.500 ex.) en de grote zaagbek (>16.100 ex.). De concentratie zwarte zeeëenden in de voordelta bleek toegenomen te zijn tot ruim 28.000 ex.!

Dank zij het enthousiasme van een nog steeds groeiend aantal medewerkers zijn de beide watervogeltellingen weer bijzonder goed geslaagd.

Uit de resultaten blijkt overduidelijk welk een belangrijke positie Nederland inneemt voor de Noordwesteuropese watervogelpopulaties. Regelmatig wordt van bepaalde soorten, bijvoorbeeld smient, toppereend, kuifeend, grote zaagbek, nonnetje, bergeend en kleine zwaan, 25-50% van de geschatte totale Baltische Noordzeepopulatie in Nederlandse gebieden aangetroffen.

De internationale watervogeltellingen leveren de onmisbare basisinformatie om te komen tot een verantwoord beheer van zowel de gebieden als de watervogelpopulaties.

Tellingen in het seizoen 1981-82

In de winter van 1981-82 worden er wederom twee internationale watervogeltellingen georganiseerd, en wel:

midwintertelling: 9-24 januari 1982.
maarttelling: 7-14 maart 1982.

Voor ons land dienen de tellingen zoveel mogelijk uitgevoerd te worden in het weekeinde van 16/17 januari 1982 en 13/14 maart 1982. Uiteraard zijn gegevens uit de gehele telperiode van belang!